

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

10
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil **IQTISODIYOT** va **TARAQQIYOT**

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1186 sahifa, 30-oktyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umriqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Djumaniyazov Maqsud Allazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farhod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna Geologiya fanlari universiteti "Iqtisodiy geologiya" kafedrasini dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Qishloq xo'jaligida innovatsion xizmatlar infratuzilmasini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	8
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich , professor, Zaynutdinova Umida Djalalovna , dotsent	
O'zbekiston-Turkiya do'stligi azaliy qadryatlarimiz zaminida yashab kelmoqda.....	13
O'sman Mesten , Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya-O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishini davlat tomonidan	
qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish.....	15
Akkulov Abdulaziz Uralboyevich , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekiston Respublikasini "Yashil" iqtisodiyotga o'tish istiqbollari. Muammolar va yechimlar.....	19
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li , doktorant	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "Yashil" iqtisodiyotning o'rni.....	26
Sevara Yaxshimuratova Rustam qizi , assistent-o'qituvchi	
Sanoat barqarorligini ta'minlashda yashil energetikaning o'ziga xos xususiyatlari.....	29
Kadirov Abdumalik Matkarimovich	
Republikamizda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishda agroxiizmatlarni	
rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	36
Mirzayev Q. J. , i.f.d., professor; Jonuzokov M. K. , assistent o'qituvchi	
"Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari.....	40
E. I. Nosirov , i.f.n., dotsent	
Turizm sohasidagi loyihalarni kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	46
Matkabulova Dilorom Xalilullayevna , PhD	
Koreya Respublikasida yashil (eko) turizmning rivojlanish yo'nalishlari va muammolari.....	51
Islomova Dilrabo Salomovna , kafedra assistenti	
Moliyaviy menejment tizimini transformatsiyalashda raqamli marketing	
samaradorligini baholashning nazariy yondashuvlari.....	55
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich , PhD, dotsent	
Samarqand viloyati ekologik turizm salohiyatidan samarali	
foydalanish asosida ekoturizm klasterlarini shakllantirish.....	62
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi , i.f.b.f.d.; Axrorov Farxod Baxriddinovich , i. f. n.; Xo'jamov Bobur , tadqiqotchi	
Ichki turizmni rivojlanlantirishda davlatning o'rni.....	68
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
O'zbekistonda turizm sohasini rivojlanishiga global trendlarning ta'siri.....	72
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich , i.f.d., professor	
Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending	
to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan.....	79
Karimova Aziza Maxomadrizoyevna , PhD, docent; Maqsudov Orif Shakirovich , assistant	
Islomiy moliya instrumentlari (muzoraba va mushoraka) va ularni tijorat banklarida qo'llash.....	84
Madraximova Gulasal , dotsent; Safarova Nasiba , magistrant	
Mamlakatimizda "Yashil" iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning o'ziga xos jihatlari.....	90
Mustafaqulov Yangiboy Bo'riqulovich , Todjimamatova Mashhura Erkinovna ;	
Nurmatova Hilola A'zamovna ; Berdieva Aziza G'anisher qizi ; Egamberdieva Oydin Abror qizi	
Ways to Improve the Green Recovery in Uzbekistan by Investment and Trade.....	97
Nurbek Khalimjonov , assistant	
Evaluating the Path Towards Sustainable Tourism Development in the Republic of Uzbekistan.....	102
Khusniddin Egamnazarov	
Nexus Between Climate Change and Energy Consumption in Uzbekistan: A Time Series Analysis.....	106
Sarvar Mamasoliyev ; Shodiyor Toxirov	
O'zbekistonda mice turizmini barqaror rivojlanishida qulay infratuzilma.....	112
Xalimova F. N. , katta o'qituvchi	
Ichki turizmni rivojlantirishning ilg'or xorijiy tajribasi va uni	
O'zbekistonda qo'llashning iqtisodiy afzalliklari.....	115
Matkarimov Jahongir Shamuratovich , mustaqil tadqiqotchi	
Agroturizmni rivojlantirish orqali hududlarning barqaror rivojlantirish imkoniyatlari.....	122
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna , kafedra dotsenti	

Turizm sektorida milliy hunarmadchilik mahsulotlarining rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari.....	126
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna , kafedra assistenti	
Роль религиозного туризма в экономике Узбекистана.....	132
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна , преподаватель	
Turistik sanoatining investitsion jozibadorligini boshqarish va samaradorligini baholash.....	139
Sa'dullayeva Gulnoza Sodiq qizi , PhD	
Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari.....	144
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , doktorant	
O'zbekistonning "yashil iqtisodiy strategiyasi" va uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	147
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich , dotsent	
An Analysis of the Structure of Trade Between China and Uzbekistan.....	150
Cao Gang , PhD Candidate	
"Daka-Tex" MCHJ XKning marketing faolyatining takomillashtirish.....	160
Musyeva Shoira Azimovna , kafedra professori	
Mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat xavfsizligining o'rni.....	164
Ibragimov G'ayrat Ablaqulovich , PhD; Shukurova Nilufar Qahramonova , tadqiqotchi;	
Umirov Islombek Furkatovich , tadqiqotchi; Tojiqulov Samandar Orufjon o'g'li , tadqiqotchi	
MDH davlatlarida chorva va parandachilik o'sish dinamikasi.....	169
Abidov Abdujabbor Abduxamidovich , t. f.n., dotsent	
Tijorat banklarida foiz stavkaning likvidlikka ta'siri.....	179
Berdiyarov Baxriddin Tavasharovich , iqtisodiyot fanlari doktori, professor	
O'zbekiston moliya bozorini jahon moliya bozoriga integratsiyalashuvining dolzarb masalalari.....	186
Burxanov Aktam Usmanovich , i.f.d., prof.; Xudoyqulov Xurshid Xurramovich , i.f.d., prof.	
O'zbekiston Respublikasining Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishiga oid.....	191
Ruzibayev Jahongir Nodirovich	
O'zbekistonda ikkilamchi qimmatli qog'ozlar bozori hozirgi holati tahlili.....	194
Ro'ziqulov Abdimo'min Qussam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Raqamli texnologiyalar orqali turizm industriyasini rivojlantirish usullari.....	200
R. P. Zarikeyev , mustaqil doktorant	
Korxona iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda inson resurslaridan foydalanish amaliyoti.....	206
Abdualimov Ashraf Qurbonaliyevich , doktorant	
Oliy ta'lim muassasalarida to'lov-kontrakt shakli mablag'lari bo'yicha xarajatlar	
va ular hisobining amaldagi holati.....	211
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna , doktorant	
O'zbekistonda oziq-ovqat bozori nazariy tahlili.....	216
Abduraxmanova Zuxra Toxir qizi , doktorant	
Sug'urta munosabatlarini takomillashtirishning istiqbollari.....	221
Abdutarapova Dildora Farxodjon qizi , doktorant	
Functions of Management in Education and Its Significance.....	231
Akhatova Shakhnoza Akram kizi , teacher	
Qishloq xo'jaligi korxonalarini moliyalashtirishni yangicha	
usullarini o'rganishning ayrim dolzarb masalalari.....	235
Ametov Quvondik Mamatjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Yog'-moy sanoati korxonalari kapitali rentabelligini oshirish yo'nalishlari.....	238
Amirzoda Hamrayev , katta o'qituvchi	
Banklararo to'lov tizimini raqamli iqtisodiyotdagi rolini oshirish choralari.....	244
Amonov Alisher , o'qituvchi	
Baholash faoliyatini raqamlashtirish istiqbollari.....	248
Bobirjon Aktamov , katta o'qituvchi	
Marketing xizmati samaradorligini baholashda PEST tahlil usulining ahamiyati va qo'llash imkoniyatlari.....	253
Boyyigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li , katta o'qituvchi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining vujudga kelish zarurati, umumiy hisobotlarining tuzilishi	
va O'zbekistonning MHXSga o'tishida vujudga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishning istiqbolli	
yo'nalishlari.....	259
Djurayeva Iroda Bahrom qizi , doktorant, o'qituvchi	
Samaradorlikni korxona iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	265
Fayziyeva Nilufar Shuxrat qizi , PhD, katta o'qituvchi	

Avtomobil transporti korxonalarida amortizatsiya xarajatlari va uning hisobini takomillashtirish masalalari...	269
G'anibayev Ilxomjon Shokiraliyevich , doktorant	
Turistlar statistik hisobini olib borish bo'yicha xalqaro standartlar va tajribalar tahlili	275
Jumanova Zilola To'ychiyevna , doktorant	
Tijorat banklari ipotekali kreditlarining qaytuvchanlik holatini barqarorlashtirish choralari	280
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li , kafedra o'qituvchisi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni amalga oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	284
M. Samiyeva , kafedra assisenti	
Assessment of the Economic Effectiveness of the Railway Transport System	288
Mannonov Shahruhmira Abdurashidovich , independent researcher	
O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlarining iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari	294
Nazarova Muslima Nazarovna , PhD, i.f.f.d., katta o'qituvchi	
Mamlakatimizda xizmat ko'rsatish sohasini rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari	301
Odilov Dilshodjon Tulqinovich	
O'zbekistonda paxtachilik majmuasining iqtisodiy samaradorligini oshirish	307
Xoliqov Tolibjon Luptullaevich , kafedra assistenti	
Ta'lim tizimi boshqaruvida "time menejmenti" texnologiyalarini qo'llash	311
Radjabova Gavxar Umarovna , kafedra dotsenti	
Improving Trade Effectiveness Through Merchandising: Theory and Practice	316
Ravshan Aliyevich Allayorov , Associate Professor	
An'anaviy moliya tizimidagi yangi yondashuv va yechimlar	319
Abrorov Sirojiddin , PhD; Bunyod Usmonov , PhD	
Ijtimoiy fondlar va maqsadli jamg'armalar faoliyatini takomillashtirish	325
Samiyeva Gulnoza Toxirovna , PhD, i.f.f.d.	
Tikuv-trikotaj korxonalarining brend jozibadorligini marketing strategiyalari asosida oshirish	332
Sh. Sh. Ziyayeva , katta o'qituvchi	
Surxondaryo mintaqasining ekoturizm salohiyati nuqtayi nazaridan baholash	337
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li , mustaqil tatqiqotchi	
Совершенствование учета неиспользованных основных средств в Республике Узбекистан	340
Усманов Фаррух Обитхонович , научный сотрудник кафедры	
An'anaviy moliya tizimining metodologik muammolari, shuningdek moliya tizimida yuz beruvchi inqirozlar va ziddiyatli vaziyatlarning yuzaga kelish sabablari	348
Xabibullayev Dadajon Ro'ziboyevich , stajor tadqiqotchi; Sindarov Fazliddin Kaxramonovich , kafedra assistenti	
Dehqon xo'jaliklarida mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirishda tomorqa xizmati klasterlarini takomillashtirish	355
Xamrayeva Sayyora Nasimovna , kafedra professori; Ochilova Nargiza Akramovna , doktorant	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	360
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li , doktorant; Raxmatov Ziyodullo Nosirovich , dotsent	
BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida kambag'allikni qisqartirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash masalalari	363
Yusupov M. S. , PhD	
Мировые финансовые центры точки роста экономики	369
Абдуллаев Анвар Фархадович , PhD., доцент кафедры	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy ijtimoiy qarashlaridagi umumiylik va xususiylik	375
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , PhD	
Математическое обоснование вычисления моды и медианы в статистике	379
Бердикулова Ирода Райимкуловна , старший преподаватель; Усманов Шахзод Шохрухович , студент	
Yirik soliq to'lovchi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishda soliq ma'murchiligining istiqbollari	390
G'aniyev Shaxriddin Vohidovich , i. f. d., Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich , PhD	
Sog'lomlashtirish turizmi klasterlari faoliyatida innovatsion faoliyatni boshqarishning kross-innovatsiyalar asosidagi modeli	395
G'ofurov Azizbek Umarjonovich , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklari faoliyatidagi kredit risklarini boshqarishni takomillashtirish yullari	400
J. Y. Isakov , i.f.d., professor	

Mehnat bozorining raqamlashgan iqtisodiyotdagi statistik masalalari.....	405
A. Abduvohidov , i. f.d., professor	
Davlat oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini yuritish.....	407
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich , PhD	
Актуальная ситуация в сегменте теневой экономики в Республике Узбекистан.....	412
Кошанов Абдимурат , независимый исследователь	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	416
Qurbonova Shaxrinov , doktorant	
Erkin iqtisodiy hududlarda investitsion faollikni oshirish masalalari.....	420
Qilicheva Kamola Muzaffarovna , mustaqil tadqiqotchi	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	425
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich , erkin izlanuvchi	
Sug'urtada assistans xizmatlarini takomillashtirish	433
Maxmudov A. M.	
Цифровизация бухгалтерского учета.....	439
Мирсодиқова Дилобар Дилшод кизи , самостоятельный соискатель	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini rivojlantirishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish.....	445
Nasurova Kamola Ravshanovna , PhD	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	451
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент; Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли , магистр	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	456
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Uy-joy fondi boshqaruvini samarali tashkil etish	460
Berdiyeva Dilfuza Axatovna , PhD, dotsent	
Экономика знаний как высший ступень развития инновационной экономики	466
Хасанхонова Ноди́ра Исаметдиновна , PhD	
Kichik biznes subyektlarini samarali investitsiyalashning ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi.....	471
Ruziyeva Dilobar Isomjonovna , iqtisod fanlari nomzodi	
Davlat-xususiy loyihalarining mazmun-mohiyati, ilmiy-nazariy asoslari	481
Suleymanov Farrux Raximjonovich , mustaqil izlanuvchi	
Комплексный анализ хозяйственно-экономической деятельности и устойчивости АО "Узавтосаноат"	487
Туйчиев Комилжон Лазизович , доцент кафедры	
Экономическая сущность и важность повышения эффективности производства каракулеводческой продукции.....	493
Тулкин Хайтмуродович Фармонов , профессор; Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич , докторант	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	499
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , PhD, kafedra dotsenti	
Инновационные методы энергосбережения как способ повышения конкурентоспособности предприятия.....	503
Хамдамова Гавхар Абсаматовна , к.э.н., профессор	
Hudud sug'oriladigan yerlarida suv resurslaridan foydalanish holati tahlili	508
Shoxujayeva Zebo Safoyevna , i. f.n., professor, katta ilmiy xodim	
Hududlarning moliyaviy-investitsion salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy jihatlari	513
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi , kafedra dotsenti i.f.d.	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xodimlar faoliyatining axborot tizimlarini samarali tashkil qilish.....	521
Yuldashev Furqat Nurilloevich , doktorant	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyoti sharoitida elektron biznesni rivojlantirish yo'llari	524
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich , PhD; Akramov G'ayrat Otobek o'g'li , talaba	
An Analysis of Green Taxation and Its Effect on Economic Growth	530
Fayzieva Nargiza Rabimovna , PhD	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning nazariy jihatlari	537
Qurbonov Jasurbek Pozilovich , kafedra dotsenti	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm industriyasining rivojlanishi va istiqboli	540
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich , PhD, kafedra dotsenti	

O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	544
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
Markaziy Osiyo davlatlarida rekreatsiya turizmi.....	548
Shaymanova Nigora Yusupovna , doktorant	
Korxona investitsiyalari xususidagi ilmiy-nazariy yondashuvlar va qarashlar evolyutsiyasi.....	552
Eshqo'ziyev Oxunjon Oybek o'g'li , doktorant	
O'zbekiston sanoatining rivojlanish tendensiyalari, muammo va yechimlari.....	559
Shavqiyev Erkin , i. f. n.	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati, dastaklari va uning o'ziga xos tamoyillari	565
Berdiyev Baxtiyor Sodiqovich , kafedra dotsenti	
Innovatsion faoliyatni rivojlantiruvchi omillar va ulardan samarali foydalanish yo'nalishlari	571
Ashurov Maxammadjon Sotvoldiyevich , i.f.n., kafedra dotsenti	
Ijtimoiy tarmoqlar analitikasi.....	576
S. Qulmatova , PhD, dotsent	
Analysing the Functioning of Enterprise Management in the Context of Institutional Reforms	581
Kurpayanidi Konstantin Ivanovich , Professor	
Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi samaradorligini baholash	586
Ruxsatova Rushana O'ktamovna , erkin tadqiqotchi	
Soliq tushumlarini prognozlashtirish modellarini qurishning klassik va intellektual usullari.....	593
Narmanov Ulug'bek Abdugapparovich , PhD; Maqsudov Azamat Maqsud o'g'li	
Kompaniyani samarali boshqarishda marketingning o'rni va uning tamoyillarini qo'llash istiqbollari.....	598
Usmonova Dilfuza Ilhkomovna , kafedra dotsenti	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	602
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли , научный сотрудник	
Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy manbalari bo'yicha xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish.....	608
Artikov Kurbonazar Amonovich , mustaqil ilmiy tadqiqotchi	
Innovatsion iqtisodiyot sharoitida inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarning ahamiyati.....	614
Asamxodjaeva Shoira Shukurullaevna , katta o'qituvchi	
Перспективы развития инноваций и роль стартапов: зарубежный опыт, проблемы и решения.....	618
Ачилова Ширин Шавкат кизи , старший преподаватель	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarni kreditlashda garov ta'minotini takomillashtirish	622
Bazarova Nigora Ravshanovna , kafedra dotsenti	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatini boshqarish masalalari	627
Kenjayev Ilhom G'iyozovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	632
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich , Scientific researcher	
Tijorat banklari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari	637
Mirpulatova Luiza Mansurovna , doktorant	
Tijorat banklarining tadbirkorlik subyektlarini kreditlash metodologiyasining ekonometrik tahlillari.....	642
Norov Akmal Ruzimamatovich , DSc, kafedra professori	
Tijorat banklarida kreditlash amaliyotini takomillashtirish yo'llari	649
Norova Nozima Nabiyevena , katta o'qituvchi	
Hufiyona iqtisodiyotni qisqartirish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish mexanizmlari	657
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
Jahondagi kuzatilayotgan globallashtirish va tabiatdagi o'zgarishlar oqibatida kelib chiqayotgan turli xatarlardan himoya qilishda sug'urta tashkilotlari oldida turgan vazifalar ("O'zbekinvest" EISK AJ misolida).....	661
Sayfullo Mirzoyev	
International Experiences on Restoration of Financial Stability Through Indicators in Commercial Banking Sector	666
Solijonova Muxlisa Azamatovna	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	668
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Mamlakat iqtisodiyotini islom moliya instrumentlari orqali rivojlantirish istiqbollari.....	673
Xalikov Ulug'bek Rustamovich , PhD	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	678
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova , mustaqil izlanuvchisi	

Qishloq xo'jaligi korxonalarini davlat tomonidan qo'llab quvvatlashning innovatsion menejment tamoyillari...	683
Shaniyazova Zamira Oralbayevna , PhD	
Тенденции развития жилищного строительства.....	688
Алиева Зилола Маматвалиевна , доцент кафедры	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishning innovatsion usullari.....	692
Shakirova Nigora Axralovna , kafedra dotsenti v.b.	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'larining shakllanishi va nazorat qilinishi.....	698
Xusanov Nishonboy Abdusattarovich , filologiya fanlari doktori, professor	
Спиртные напитки - вред здоровью	702
Кариева Халима Икромжоновна , старший преподаватель кафедры	
Importance of Social Infrastructure Development in Rural Areas	706
Munisa Alimova	
Davlat xizmatida agile loyiha boshqaruvi texnologiyasidan foydalanish	709
Isaqova Zebo Murodovna , f.f.n. (PhD), tadqiqotchi	
Korxonalar moliyaviy tahlilining ahamiyati	714
Karimov Eminjon Gapardjonovich , doktorant	
Рекреация как основа духовно-культурного возрождения нации и социально-экономического развития страны	716
Алимова Гузал Алишеровна , Доктор философии (PhD) по экономическим наукам	
Развитие тепличного плодовоовощеводства и создание в отрасли цепочки добавленной стоимости Республики Узбекистан.....	722
Дурманов Акмал Шаймарданович , PhD, доцент кафедры	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirishning innovatsion usullari.....	734
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li , DSc, mustaqil izlanuvchi	
Роль виртуальных банков в развитии экономики Узбекистане.....	738
Каримов Нарбой Ганиевич , доктор экономических наук; Ниязметов Мансур Рустамович	
Xotin-qizlarni ish bilan ta'minlashga ko'maklashish imkoniyatlari	742
Xayitov Abdimannon Buxarovich , iqtisod fanlari nomzodi	
Maxsus iqtisodiy zonalar: mazmun-mohiyati, ulardagi investitsiya muhitini yaxshilash	748
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li , PhD, dotsent	
Современные тенденции формирования системы критериев рабочих мест в условиях экологизации экономики	754
Ходжаева Нодирахон Абдурашидовна , PhD, профессор	
Yangi O'zbekistonda xizmatlar sohasi – mamlakat taraqqiyotining drayveri	760
Yusupov Muxamadamin , kafedra dotsenti	
Oliy ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlarning zarurati	767
Anvar Bazarbayevich Gafurov , PhD (i.f.f.d)	
Kichik sanoat zonalaridagi korxonalar raqobatbardoshligini oshirish.....	774
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Pensiya yoshining pensiya ta'minoti tizimiga ta'siri.....	778
Tursunov Jaxongir Pulatovich , DSc	
Tibbiy sug'urtada innovatsiyalar va IT-texnologiyalarning qo'llanilishi	784
Xalikulova Gulzada Tadjimuratovna , PhD, kafedra dotsenti	
Improvement of Scientific Methodological Bases of Innovative Management of Higher Education Institutions.	789
Gafurova Dilshoda , PhD	
Leveraging Public-Private Partnerships for Strategic Investment Financing	793
Yakubova Samira , PhD	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida banklarning o'rni.....	797
Adilova Zohida Ikromjonovna	
Turistik resurslarning salohiyatdan samarali foydalanishning nazariy asoslari	801
Alimardonova Zebuniso Mamarajabovna , mustaqil izlanuvchi	
Respublikamizda qimmatli qog'ozlar bozorini raqamlashtirishning o'ziga xos jihatlari	805
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich , kafedra dotsenti v.b.	
Исследование алюминиевого порошка как строительный материал	809
Шарипова Мадина Конгратбаевна , преподаватель	
Bank tizimi samaradorligini oshirishda chakana bank xizmatlarining o'rni.....	812
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich , PhD	

Lizing faoliyatini kreditlashda anderraytingdan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	818
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Milliy moliya bozorini rivojlantirish xususidagi ilmiy-nazariy qarashlar	824
Burxanov A. U. , i.f.d., professor, Muratov Amir Timur ug'li , talaba	
Iqtisodiyotda yashil innovatsiyalarni joriy etishni konseptual asoslari.....	829
Ruzibayeva Nargiza Hakimovna , kafedra dotsenti	
Цифровизация страховых претензий является основным механизмом развития страховой отрасли.....	835
Узакова Камола Бехзодовна , ассистент кафедры	
O'zbekiston va MDH mamlakatlari soliq tizimining qiyosiy tahlili	839
Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchi	
Soliq ma'muriyatchiligi tizimida samarali soliq nazoratini tashkil etish masalalari.....	845
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li , Bobomurotova Manzura Panji qizi , mustaqil tadqiqotchilar	
Banklarda aktivlar portfellarining zamonaviy holati	851
Murodova Mohigul Chori qizi , katta o'qituvchi	
Vaqtni boshqarish texnologiyasidan foydalangan holda talabalarning o'quv faoliyatida o'zini o'zi tashkil etishini rivojlantirish muammosini o'rganishning nazariy asoslari.....	855
Otajonova Maftuna Sultonmurodovna , tayanch doktorant	
Kredit-modul tizimida talabalarning mustaqil ishini rejalashtirish va tashkil qilish	859
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna , p. f. n.	
Erkin iqtisodiy hududlarga investitsiyalarni jalb etish innovatsion taraqqiyot omili sifatida	863
Sheraliyeva Saida Azatovna , katta o'qituvchi	
Paxta-to'qimachilik klasterlari mahsulotlari eksportini motivatsiyalash mexanizmi	868
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich , tayanch doktorant	
O'zbekiston Respublikasida soliq tavakkalchiligini boshqarishning hozirgi zamon muammolari.....	875
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
Modern Methods of Tax Control: Analysis, Problems and Solutions.....	879
Ergasheva Malikakhon , Independent researcher	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish mehnat bozorida bandlik darajasini oshirish omili sifatida.....	884
Amanov Otabek Amankulovich	
Tashqi savdo – statistik o'rganishning obyekti sifatida.....	888
Ergashev Mirjon Yorqin o'g'li , tayanch doktorant	
Nodavlat notijoart tashkilotlarida maqsadli tushumlarga doir ishchi schotlarni takomillashtirish.....	893
Ne'matov Oybek Ismatullayevich , PhD	
Kichik biznes subyektlarida marketing strategiyasini qo'llash va uni takomillashtirish	897
Saidaxmedova Nodira Ilxamovna , DsC	
Библиометрический анализ области знаний налогового администрирования.....	902
Bokhodir Isroilov , Doctor of Economics, Boburshokh Ibragimov , PhD	
Soliq qarzini undirish amaliyoti va uni tartibini takomillashtirish tahlili.....	909
Raximova Shaxlo Rajapboyevna , mustaqil tadqiqotchi	
Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning ahamiyati.....	915
Xo'jaqulova Nigora Rustamovna , PhD	
Davlat byudjeti daromadlarini shakllantirishda soliqlarning ta'sirini boshqarish	922
Maxmudov Anvarjon Maxmudovich , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda tijorat banklarining investitsion faoliyatining ekonometrik tahlili	930
Achilov Uyg'unjon Ulug'bekovich , dotsent	
Семья и ее роль в воспитании молодежи.....	935
Зайналов Жахонгир Расулович , профессор, Бердикулов Журабек , ассистент	
Don mahsulotlari korxonalarida ishlab chiqarish xarajatlarining boshqaruv hisobi, auditi va tahlil qilishga oid tadqiqotlarga doir mulohazalar.....	938
Nosirov Ilhom Abbosovich , i.f.d., Abdilalimov Akmaljon Obidjanovich , mustaqil izlanuvchi	
Повышение эффективности маркетинговой деятельности издательско-полиграфических компаний..	943
Холмирзаева Феруза Абдуллаевна	
Совершенствование учета качества в предприятиях по хранению и переработке зерна.....	949
Холбеков Расул Олимович , доктор экономических наук, профессор	
Mamlakatimizda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning zamonaviy yo'nalishlari.....	956
Axmedova Nafisa Amriddin qizi	

Iste'molchilarga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini takomillashtirish.....	962
Ruziyeva Shaxlo Raupovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda ichki auditni tashkil qilishning nazariy asoslari	968
Maxmudova Sharifa Elmurodovna , tayanch doktorant	
Tijorat banklarining chakana xizmatlari va ularga ta'sir etuvchi omillar	972
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna , PhD	
Xalqaro lizing munosabatlarini rivojlantirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda uning rolini oshirish	978
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Raqamli banklar faoliyatini tahlil qilish (Tinkoffbank misolida).....	983
Nabiyeva Feruza Odilovna , tayanch doktorant, Parpiyeva Ra'no Abdurasulovna	
Пути организации инновационных процессов в Узбекистане	988
Насиров Дилшод Фарходович	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	992
Кодиров Бобур Абдулбори угли , магистр	
Tijorat banklari depozit bazasini optimallashtirish masalalari	1000
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Tijorat banklari operatsion xarajatlarini optimallashtirishning ayrim jihatlari	1005
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Bank kapitali barqarorligini oshirishda iqtisodiy mexanizmlardan foydalanish holati.....	1010
Vasiyev Alisher Samiyevich	
O'zbekistonda fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirish amaliyotining institutsional tahlili	1014
Hakimjon Hakimov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1019
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Korxonalarining investitsiya faolligini ta'minlashda soliq rag'batlarining samaradorligini oshirish	1024
Ilyasova Barno Axmadovna , mustaqil tadqiqotchi	
Xitoy sug'urta bozorida onlayn sug'urta xizmatlar tahlili.....	1028
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich , Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)	
Ayrim rivojlanayotgan davlatlarda innovatsion bank xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari	1033
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi faoliyati samaradorligini matematik simulyatsion modelashtirish.....	1041
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
O'zbekistonda akademik mustaqillikni qo'llab-quvvatlash: 2022-yilgi AFI tadqiqotidan olingan tushunchalar va ilmiy istiqbollar	1046
Yuldashev Feruz Isroil o'g'li , tayanch doktorant	
Mintaqaviy rivojlanishdagi nomutanosiblikni tartibga solish funksiyalari.....	1052
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori	
Tijorat banklarining innovatsion marketing strategiyasi samaradorligini oshirish yo'llari	1058
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekistonda oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning marketing strategiyasi va uning amal qilish mexanizmi	1064
Muxtorova Umida Karimovna , katta o'qituvchi	
Аспекты здоровья и питания: влияние продукции животноводства на устойчивые и здоровые рационы	1070
Нуриллаев Рахмат Ярашевич , к.с.х.н., доцент	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции	1075
Бабаева Гузаль Яшиновна , доцент кафедры	
Oilaviy biznes bo'yicha jahon amaliyoti tahlili	1081
Toshpo'latov Murodulla Sobirjon o'g'li	
Milliy iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining tutgan o'rni.....	1086
Jo'rayev Dilshod Maxmudjonovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	1091
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	
Mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda tashqi iqtisodiy savdoning ahamiyati.....	1095
Ibodullayev Abror Axrorovich , dotsent, Gulov Ma'ruf G'ayrat o'g'li , Muxtorov Ilhom Avazjon o'g'li , talabalar	
The Impact of Corporate Monopolies on Market Competition and Economic Health	1100
Nimatullayev Khondamir Tursunboy ugli , Avazov Ilkhom Ravshanovich	

Проблемы и перспективы зеленой экономики в Республике Узбекистан	1104
Тураева Адиба Икрамовна , старший преподаватель кафедры	
Quantifying the Return on Investment for Businesses in Adopting Green Construction Practices	1109
Gulsarakhon Muhammadyoqub kizi Ostonakulova , DSc	
Ishlab chiqarish tafovutining markaziy bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri	1117
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich , PhD	
Iqtisodiyotni globallashtirish sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish.....	1122
Kalandarova Nargiza Narimanovna , PhD	
Aksiyadorlik jamiyatlarining fond birjalarida listingdan o'tish tartibi va mamlakatimiz amaliyoti.....	1128
Narimonov Sayfullaxon Sunnatillo o'g'li , tayanch doktorant	
Hududlar moliyaviy barqarorligini ta'minlashda investitsiya jozibadorligini oshirishning nazariy jihatlar 1135	
Sunatullayeva Shaxnoza Xurshid qizi , tayanch doktorant	
Kichik biznes uchun muqobil moliyalashtirish manbalari va vositalari: xorijiy tajriba.....	1142
Xolikov Sarvar Xayitbayevich	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda va sug'urta portfeli muvozanatida andarrayting xizmati	1147
Sayfullo Mirzoyev , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonning elektron tijorat strategiyasi: xorijiy bozorlarda raqobat qilishning asosiy yo'llari.....	1153
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich , PhD	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda marketingning roli.....	1158
Eshmirzayev Faruddin Ilxomjonovich , tayanch doktorant, Salimova Zaxro Sobirjon qizi , magistr	
Barqaror rivojlanish konsepsiyasini tadqiq qilish yondashuvlari tahlili.....	1164
Xasanova Nasiba Nazar qizi , tadqiqotchi	
Oziq-ovqat mahsulotlari bozorini rivojlantirishda marketing tadqiqotlari metodologiyasi	1170
Meyliyeva Dilnoza Boboniyoz qizi	
Концепция маркетинговой стратегии развития региона и ее теоретические основы.....	1176
Холмуротова Диёрахон Ибрагимовна	
Aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatiga xalqaro kapital bozori dan moliyaviy resurslar jalb qilish amaliyotining tahlili	1179
Muydinov Shohruh Najmiddin o'g'li , mustaqil izlanuvchi	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARI FAOLIYATIGA XALQARO KAPITAL BOZORIDAN MOLIYAVIY RESURLAR JALB QILISH AMALIYOTINING TAHLILI

Muydinov Shohruh Najmiddin o'g'li

Toshkent Moliya instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizda aksiyadorlik jamiyatlari kapital bozoridan moliyaviy resurslar jalb qilishning mohiyati, amaliyoti, tahlili va hozirgi holat bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan. Mavzuga oid olimlarning ilmiy nazariy qarashlari tahlil qilinib, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatiga moliyaviy resurslar jalb qilish buyicha amaliy xulosa va takliflar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Aksiya, korporativ, moliya, bozor, bank, investitsiya, tijorat, kredit, emissiya, kapital, globallashuv, fond, birja.

Abstract: The article provides information on the nature, practice, analysis and current state of attracting financial resources from the capital market to joint-stock companies in our country. The scientific theoretical views of scientists on the topic are analyzed, and practical conclusions and proposals are presented regarding the involvement of financial resources in the activities of joint-stock companies.

Key words: Stock, corporate, finance, market, banking, investment, commerce, credit, emission, capital, globalization, fund, exchange.

Аннотация: В статье представлена информация о характере, практике, анализе и современном состоянии привлечения финансовых ресурсов с рынка капитала в акционерные общества в нашей стране. Проанализированы научно-теоретические взгляды ученых на данную тему, а также представлены практические выводы и предложения относительно привлечения финансовых ресурсов в деятельность акционерных обществ.

Ключевые слова: Акции, корпорации, финансы, рынок, банковское дело, инвестиции, коммерция, кредит, эмиссия, капитал, глобализация, фонд, обмен.

KIRISH

Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda ichki manbalar hisobiga moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi, biroq moliyaviy resurslarga bo'lgan talabning ortib borishi xalqaro kapital bozoridan moliyaviy resurslarni jalb qilishning zaruratini vujudga keltiradi. Bugungi kunda O'zbekiston mustaqillik tarixida ilk bor korporativ yevroobligatsiyalarni xalqaro fond birjasida joylashtirib bular bo'yicha dastlabki ijobiy natijalarga erishildi.

Mamlakat yoki kompaniyalar tomonidan yirik investitsion loyihalarni va sohalarini moliyalashtirish maqsadida xorijiy fond birjalarida xorijiy valyutalarda joylashtiriladigan obligatsiyalar yevroobligatsiyalar deyiladi. Mamlakatimizda makroiqtisodiy barqarorlikning mustahkamligini ta'minlashga hamda xususi, shu jumladan, xorijiy investitsiyalar uchun respublikaning investitsiya muhitini tubdan yaxshilashga qaratilgan keng ko'lamli iqtisodiy islohotlar va tarkibiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Biroq, mamlakatni xalqaro kapital bozorlariga integratsiyalashtirish ishlari talab darajasida olib borilmayotganligi tashqi moliyalashtirishning qo'shimcha manbalarini jalb qilish va ularning hajmlarini kengaytirish imkoniyatlarini cheklamoqda. O'tkazilgan o'rganishlar, O'zbekistonning yetakchi banklari va yirik korxonalari tomonidan korporativ reytinglarni olish hamda davlat kafolatisiz xorijiy investitsiya va qarzlarni jalb qilish bo'yicha respublikaning imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradigan mamlakatning suveren kredit reytingini olish zarurligini ko'rsatmoqda. Ta'kidlash lozimki, keyingi yillarda ushbu yo'nalishlar bo'yicha mamlakatimizda keng ko'lamli ishlar amalga oshirib kelinmoqda.

Xususan, 2019-yilning fevral oyida dunyoning eng obro'li birjalaridan hisoblangan London fond birjasida O'zbekiston tarixida birinchi marta yevrobondlar, ya'ni yevroobligatsiyalarni bozorga joyladi. Bunda 5 yillik 500 million dollarlik yevrobondlarni 4,75 foizdan, 10 yillik 500 million dollarlik yevrobondlarni esa 5,375 foizdan joylashtirdi. Qarz obligatsiyalarini qaytarish muddatlari 2024-yil va 2029-yillar qilib belgilandi¹.

¹ Toshmatov Sh.A. O'zbekiston xalqaro obligatsiyalarining jahon moliyaviy bozorlarida joylashtirilishi: risk va prognozlar. <http://review.uz/>

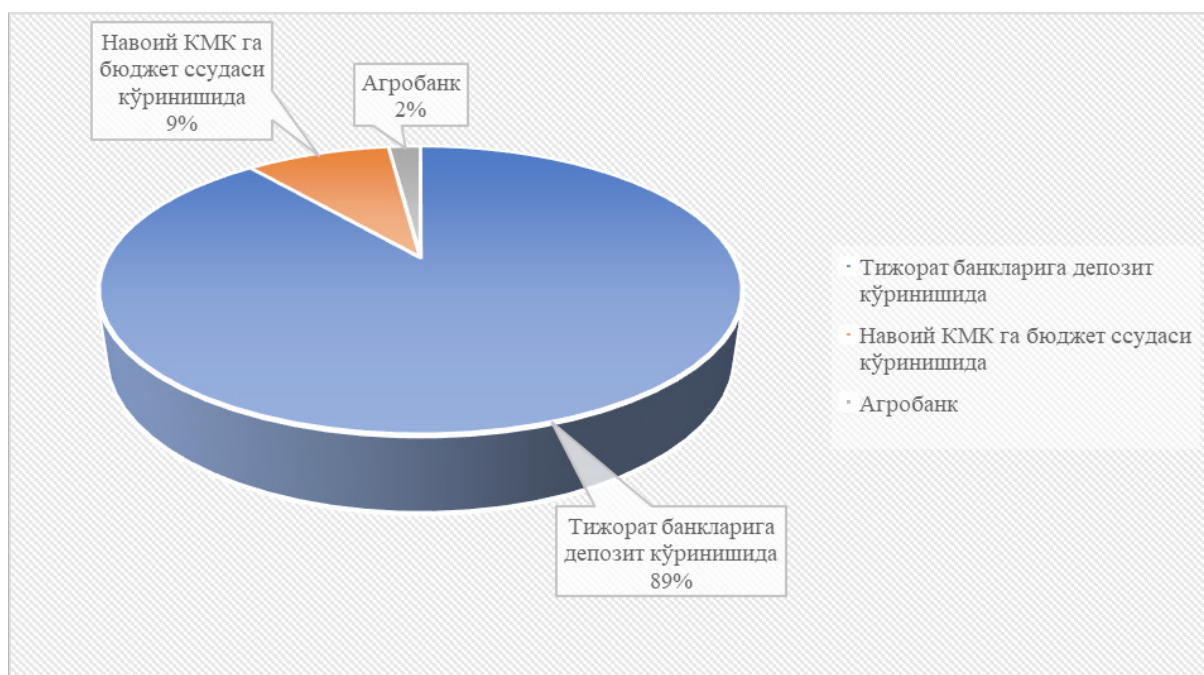
Avvaliga kuponlarning diapazoni 5,625 – 5,75 foiz hamda 6 foiz miqdorida belgilangan edi, ammo talabning yuqoriligi sababli O'zbekiston foiz stavkalarini qayta ko'rib chiqib, ularni 4,75 foiz va 5,375 foizgacha tushirdi. Obligatsiyalarni xarid qilishga taxminan 150 institutsional investorlardan 3,8 milliard dollarlik taklif kelib tushdi. Davlatlar nuqtayi nazardan, xarid qilingan 5 yillik va 10 yillik obligatsiyalarning katta qismi Buyuk Britaniya investorlari (tegishincha 39 foiz va 32 foiz), amerikalik investorlar esa 23 va 31 foiz obligatsiyalarni xarid qildi. Yevropalik investorlar 32 foiz va 27 foiz, Osiyo, Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika mamlakatlari investorlari esa 6 va 10 foizni tashkil qildi.

Yevrobondlarning aksariyatini – 75 % va 78%ini boshqaruv fondlari, 20% va 16 foizini sug'urta kompaniyalari va pensiya fondlari, 5% va 6% foizini banklar xarid qildi. Jami joylashtirilgan 1000,0 mln dollarlik xalqaro obligatsiyalar uchun dastlabki besh yilda to'lanadigan bir yillik foizli xarajatlar 56,63 mln dollarga teng, keyingi besh yilda faqat 10 yillik muddatli xalqaro obligatsiyalar bo'yicha foizli to'lovlar amalga oshirilib, har yillik miqdori 26,88 mln dollarni tashkil etadi. 10 yil davomida ushbu xalqaro obligatsiyalar bo'yicha to'lanadigan foizli xarajatlarning umumiy miqdori 387,50 mln dollarga teng.

Tashqi moliyalashtirish hajmini kengaytirish va manbalarini diversifikatsiyalash, xorijiy investorlar uchun mamlakatning jozibadorligini oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay sharoitlar yaratish maqsadida 2018-yil 21-iyulda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Tashqi moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3877-sonli qarori qabul qilindi².

Mamlakatimiz qonunchiligiga muvofiq, xalqaro yevroobligatsiyalardan kelib tushgan moliyaviy resurslar O'zbekiston Respublikasi Prezidentining va Vazirlar Mahkamasi tomonidan qabul qilingan tegishli me'yoriy hujjatlarga asosan aniq maqsadlar bo'yicha taqsimlanadi. Shunga muvofiq, O'zbekiston Respublikasining suveren yevroobligatsiyalari muvaffaqiyatli joylashtirilgach, ulardan kelib tushgan moliyaviy mablag'larni oqilona joylashtirish maqsadida 2019-yil 2-aprelda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasining ilk suveren xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'lardan samarali foydalanish to'g'risida" PQ-4258-sonli Qarori³ qabul qilindi.

Qarorga ko'ra, O'zbekiston Respublikasining xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'lardan samarali foydalanish, shu jumladan, mamlakat va xalqimiz farovonligini yanada oshirishda strategik ahamiyatga ega bo'lgan investitsiya loyihalarini moliyalashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Markaziy bankining O'zbekiston Respublikasining xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'larni quyidagi yo'nalish va maqsadlarga yo'naltirish to'g'risidagi takliflari ma'qullandi (2.1-rasm):

2.1-rasm: Xalqaro obligatsiyalarni joylashtirishdan tushgan mablag'lardan tarmoq va sohalar bo'yicha taqsimlanishi, foizda⁴

2 [https://lex.uz/docs/3836474-O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-iyuldagi "Tashqi moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 3877-sonli Qarori.](https://lex.uz/docs/3836474-O'zbekiston-Respublikasi-Prezidentining-2018-yil-21-iyuldagi-\)

3 [https://lex.uz/docs/4266910-O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi "O'zbekiston Respublikasining ilk suveren xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'lardan samarali foydalanish to'g'risida" PQ-4258-sonli Qarori.](https://lex.uz/docs/4266910-O'zbekiston-Respublikasi-Prezidentining-2019-yil-2-apreldagi-\)

4 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi PQ-4258-sonli Qarori asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

2.1-rasm ma'lumotlaridan ko'rish mumkinki, xalqaro kapital bozoridan jalb qilingan moliyaviy mablag'larning 89% i yoki 889,2 million AQSH dollarini auksion savdolari o'tkazish orqali tijorat banklari depozitlariga tegishli shartlarga muvofiq joylashtirilgan. Bundan tashqari 2% yoki 20 million AQSH dollarini "Agrobank" ATBga O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilangan shartlarga muvofiq subordinar qarz sifatida kredit liniyasini ochish yo'li orqali hamda 9%i yoki 89,9 million AQSH dollarini "Navoiy kon-metallurgiya kombinati" davlat korxonasiga, istisno tariqasida, O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan xorijiy valyutada budjet ssudasi sifatida joylashtirilgan.

2.1-rasm bo'yicha tahlil natijalarini davom ettirar ekanmiz, har bir yo'nalish va soha bo'yicha ajratilgan mablag'lar aniq shartlarga asoslangan bo'lib, ushbu shartlar jalb qilingan mablag'lardan foydalanishda samaradorlikka ega bo'lishini alohida ta'kidlab o'tmoqchimiz. Shuning uchun yuqoridagi uchta yo'nalish bo'yicha ajratilgan mablag'larning asosiy shartlari va jalb qilingan mablag'larni qoplash bo'yicha asosiy jihatlarni tahlil qilib chiqamiz. Demak, xalqaro kapital bozoridan jalb qilingan mablag'larning asosiy qismi 889,2 mln.AQSH dollari miqdoridagi mablag'larni auksion savdolari o'tkazish orqali tijorat banklari depozitlariga quyidagi shartlarga muvofiq joylashtirilgan (2.1-jadval).

2.1-jadval: Xalqaro kapital bozoridan jalb qilingan mablag'larning auksion savdolari o'tkazish orqali tijorat banklari depozitlariga joylashtirish shartlari⁵

Depozit muddati	Depozitga joylashtiriladigan mablag'larning maksimal miqdori	Minimal yillik foiz stavkasi	Foiz to'lovlari muddati	Depozitni qaytarish muddati
5 yillik depozit	459,6	5,25%	har 6 oyda (10-fevral / 10-avgust)	10.02.2024-y.
10 yillik depozit	429,6	5,875%	har 6 oyda (10-fevral / 10-avgust)	10.02.2029-y.
Jami	889,2	-	-	-

10 yillik muddatga depozitga joylashtirilgan mablag'larning miqdori 426,6 mln. dollarni tashkil etgan bo'lsa, bular bo'yicha minimal yillik foiz stavka 5,875% dan iborat. Depozitni qaytarish muddati esa 2029-yilning fevral oyi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'larni 20 mln. AQSH dollari "Agrobank" ATBga O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan subordinar qarz sifatida kredit liniyasini ochish sharti asosida taqdim etilgan. Mazkur kredit 10 yillik muddatga mo'ljallangan bo'lib, kredit bo'yicha yillik foiz stavkalar 5,875% ni tashkil etib, foiz to'lovlari 1 yilda ikki marotaba hisoblab boriladi. Kredit mablag'larini qaytarish muddati 2029-yilning fevral oyi qilib belgilangan (2.2-jadval).

2.2-jadval: Xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'larni Agrobankga subordinar qarz sifatida kredit liniyasini ochish shartlari⁶

10 yillik kredit liniyasi			
Kredit hajmi (mln. AQSH dollari)	Yillik foiz stavkasi	Foiz to'lovlari muddati	Kreditni qaytarish muddati
20	5,875%	har 6 oyda (10-fevral / 10-avgust)	10.02.2029-y.

Ta'kidlash lozimki, Agro bank ATB mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan yirik moliya sektori kompaniyalaridan biri bo'lib, iqtisodiyotning turli sohalarini kredit mablag'larini bilan ta'minlashda alohida o'ringa ega. Agro-bank o'z faoliyati davomida asosiy urg'uni iqtisodiyotning agrar sektorini moliyalashtirish, aholining bo'sh pul mablag'larini bank pul aylanmasiga jalb qilish, filiallar tarmog'i, xizmat turlari hamda mijozlari sonini ko'paytirish, bankning belgilangan beznes-rejasi va budjetining asosiy parametrlarini bajarishga qaratgan. Jalb qilingan mablag'larning minimal foiz stavkalaridan kelib chiqqan holda, xalqaro kapital bozoridan jalb qilingan mablag'larning samaradorligini ta'minlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda mamlakatimiz sanoat tarmog'ida yetakchi o'rinlardan birini egallab kelayotgan Navoiy KMK faoliyatni moliyalashtirish va ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiyalash, sohani rivojlantirishda yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni joriy etish maqsadida keng ko'lamli ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Aynan shu kabi maqsadlarning uzviy davomi sifatida xalqaro kapital bozoridan jalb qilingan mablag'larni ma'lum

⁵ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi PQ-4258-sonli Qarori asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

⁶ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi PQ-4258-sonli Qarori asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

miqdorini “Navoiy kon-metallurgiya kombinati” davlat korxonasiga, istisno tariqasida, O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan xorijiy valyutada budjet ssudasi ajratish belgilangan. Jalb qilingan jami 89,9 mln. AQSH dollari miqdoridagi mablag‘larning 39,95 mln. AQSH dollari 5 yil muddatga muddatga 5,75% yillik foiz to‘lov miqdorida 1 yilda ikki marotaba hisoblash sharti asosida hamda 49,95 mln. AQSH dollari 10 yil muddatga muddatga 6,375% yillik foiz to‘lov miqdorida 1 yilda ikki marotaba hisoblash sharti asosida ajratilgan (2.3-jadval).

2.3-jadval: Xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag‘larni “Navoiy kon-metallurgiya kombinati” davlat korxonasiga xorijiy valyutada budjet ssudasi ajratish shartlari⁷

Jami ssuda hajmi	5 yillik ssuda				10 yillik ssuda			
	hajmi	yillik foiz stavkasi	foiz to‘lovlari muddati	qaytarish muddati	hajmi	yillik foiz stavkasi	foiz to‘lovlari muddati	qaytarish muddati
89,9	39,95	5,75%	har 6 oyda (10-fevral / 10-avgust)	10.02.2024-y	49,95	6,375%	har 6 oyda (10-fevral / 10-avgust)	10.02.2029-y.

2020-yil 6-martda O‘zbekiston Respublikai Prezidentining PQ-4629-sonli “Navoiy kon-metallurgiya kombinati” davlat korxonasini isloh qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori qabul qilindi. Qarorga muvofiq, “Navoiy KMK” davlat korxonasi nomlanishi tabiiy uran va nodir metallarni qazib olish va qayta ishlash korxonasi – “Navoiyuran” davlat korxonasiga o‘zgartirildi.

2018-yilning dekabr oyida O‘zbekiston Respublikasining suveren kredit reytingini olishi hamda 2019-yilning fevral oyida 1 mlrd. AQSH dollari hajmidagi ilk suveren xalqaro obligatsiyalarning jahon moliyaviy bozorlarida muvaffaqiyatli joylashtirilishi mamlakatning xalqaro kapital bozori bilan o‘zaro munosabatlarning yo‘lga qo‘yilganligini bildiradi. Shu o‘rinda alohida ta’kidlash joizki, mamlakatimizda yetarli darajada fiskal zahiralarni mavjudligi va makroiqtisodiy barqarorlik ta’minlanayotgan bir vaqtda suveren xalqaro obligatsiyalarni xalqaro bozorga muomalaga chiqarish zahirida qo‘shimcha mablag‘larga ehtiyojdan tashqari, quyidagi strategik maqsadlar yotadi:

1. Suveren xalqaro obligatsiyalarning jahon xalqaro moliyaviy bozorlarida joylashtirilishi mamlakatimiz iqtisodiy salohiyatining xalqaro maydonda e’tirof etilishiga erishish va xorijiy investorlar uchun respublikamizda investitsion riskni to‘g‘ri baholanishiga erishish.

Ta’kidlash joiz, O‘zbekiston Respublikasining 5 va 10 yillik suveren xalqaro obligatsiyalari bo‘yicha yillik foiz to‘lovlari mos ravishda 4,75% va 5,325% darajasida belgilanishi xalqaro investorlar tomonidan O‘zbekiston bilan bog‘liq risklarning mo‘tadil darajada baholanishini ko‘rsatmoqda.

2. Suveren xalqaro obligatsiyalarning xalqaro bozorda muvaffaqiyatli joylashtirilishi O‘zbekiston uchun bozorda “benchmark” yaratib, yirik davlat korxonalari va banklari uchun jahon moliya bozorlarida o‘z obligatsiyalarini joylashtirish va shu asosda investitsion loyihalarni mustaqil moliyalashtirish uchun zamin yaratdi.
3. Suveren xalqaro obligatsiyalarni xarid qilgan investorlar tomonidan respublikamizda amalga oshirilayotgan o‘zgarishlarni diqqat bilan kuzatib borishlari mamlakatimiz iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan islohotlarga nisbatan shaffoflik va prudensial yondashuvlarni amalga oshirish zaruratini keltirib chiqaradi. Suveren xalqaro obligatsiyalarning ikkilamchi bozordagi kotirovkasi barqaror iqtisodiy siyosat yuritishning “o‘lchovi” bo‘lib xizmat qiladi.
4. Suveren xalqaro obligatsiyalar chiqarilgunga qadar O‘zbekistonga jalb etilgan kreditlarning asosiy qismi xalqaro moliya institutlari va boshqa rasmiy tashkilotlar hissasiga to‘g‘ri kelgan. Bunday kreditlarning hajmi, ishlatish yo‘nalishlari va muddati cheklangan bo‘lib, ko‘p hollarda bular bo‘yicha davlatga qo‘shimcha shartlar va majburiyatlar yuklanadi. Suveren xalqaro obligatsiyalarni esa yuzlab investorlar qo‘shimcha shart va majburiyatlar qo‘ymay sotib oladilar. Ushbu investorlar xususiy sektor vakillari bo‘lib, Suveren xalqaro obligatsiyalarni chiqarish O‘zbekiston uchun investitsiya manbalarini diversifikatsiya qilishga xizmat qiladi.

Xalqaro kapital bozori va unda amal qiladigan moliyaviy instrumentlarga ixtisoslashuv xos bo‘lsada, so‘nggi yillarda birjalarning o‘zaro qo‘shilishi va qo‘shib olinishi natijasida ularning yiriklashuvi va xalqaro platformalarning univertsallashuviga olib keldi, bu bilan bozor ishtirokchilarining moliyaviy resurslarni jalb qilishdagi tranzaksiyon xarajatlari va risklarini minimallashtirishga erishildi.

⁷ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi PQ-4258-sonli Qarori asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

“Toshkent” Respublika fond birjasining nafaqat yetakchi fond birjalaridan balki Osiyo mintaqasidagi aksariyat fond birjalaridan sezilarli darajada orqada qolishi milliy iqtisodiyot faoliyatining umumiy muammolarini, ichki kapital bozori muammolarini keltirib chiqardi va buning natijasida iqtisodiyotning korporativ sektoriga moliyaviy resurslarni jalb qilish imkoniyatlari cheklanib qoldi.

Fond birjalarida muomalada bo'lgan aksiyalardan tashqari, O'zbekiston korporativ sektori va xalqaro kapital bozori o'rtasidagi o'zaro munosabatlarda korporativ va davlat obligatsiyalari ko'rinishidagi qimmatli qog'ozlar muhim rol o'ynaydi. Umuman olganda, rivojlanayotgan mamlakatlar qimmatli qog'ozlar bozoridagi holat bo'yicha quyidagilarni ta'kidlash mumkin:

Birinchidan, qarz qimmatli qog'ozlar bozorining notekis rivojlanishi. Rivojlanayotgan mamlakatlar bozorlarining o'sishi tahlil qilingan davrda 212% ni, ushbu ko'rsatkich rivojlangan mamlakatlarda 55% ni tashkil etdi va bu asosan rivojlanayotgan mamlakatlardagi investitsion faollik hisobiga yuz berdi. Rivojlanishning beqarorligi rivojlangan mamlakatlar qatori ba'zi rivojlanayotgan mamlakatlarga ham xos holatdir. Masalan, Xitoy qarz bozorining o'n karra o'sishi holatida, Braziliya, Rossiya, Ispaniya kabi mamlakatlarda ushbu bozor o'sishi ikki-uch karrani tashkil etdi.

Ikkinchidan, rivojlanayotgan bozorlar guruhi bo'yicha xalqaro qarz qimmatli qog'ozlar bozorining umumiy hajmi ko'rib chiqilayotgan davrda rivojlangan davlatlarning qarz qimmatli qog'ozlar bozori umumiy hajmining taxminan 18% ni tashkil etdi.

Uchinchidan, qarz qimmatli qog'ozlar bozori hajmining o'sishi dinamik (intensiv, barqaror) tavsifga ega bo'lib: besh yillik hajmlar sezilarli darajada oshib, buning natijasida ularning hajmi YAIMning 1,5 hajmidan oshadi.

To'rtinchidan, rivojlangan mamlakatlar qimmatli qog'ozlar bozorining qarz segmentida o'sishning yuqori cho'qqisi 2012-yilga to'g'ri keldi va bu yevrohududagi iqtisodiy inqirozning qaytarilishi bilan bog'liq bo'ldi. Qarz qimmatli qog'ozlarining hajmi va iqtisodiy o'sish sur'ati, milliy iqtisodiyot hajmlarining sezilarli darajadagi korrelyatsiyasi kuzatildi. Qarz segmentidagi o'sishi 2015-yilga kelib mo'tadillashib, bu holat 2019-yilgacha kuzatildi. 2020-yilda Xitoyda boshlangan va deyarli butun dunyo mamlakatlarini qamrab olgan koronavirus pandemiyasi mamlakatlar iqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Butunjahon savdo tashkilotining prognozlariga ko'ra pandemiyaning mamlakatlar iqtisodiyotiga yetkazayotgan salbiy ta'siri 4 yil davomida saqlanib qoladi. Ushbu holat o'z o'rnida kapital bozoriga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda va shu bilan birga ushbu bozor xizmatlariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda.

Beshinchidan, O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozori qarz sektorining hajmi uning yetarlicha rivojlanmagan darajasini ko'rsatmoqda va bu korporativ sektor tomonidan moliyaviy resurslarni jalb qilish uchun kam imkoniyatlar mavjud ekanligini, shuningdek, iqtisodiyotning ushbu sektorida rentabellik nisbatan past darajada ekanligini ko'rsatadi.

Iqtisodiyotning real sektori korxonalarga xalqaro kapital bozoridan moliyaviy resurslarni jalb qilish amaliyotini tahlil qilar ekanmiz, mazkur jarayonlarda xalqaro yirik moliya institutlari Jaxon banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki kabilarning ulushi yuqori ekanligini ta'kidlash lozim. Keyingi yillarda mamlakatimiz korporativ sektorida faoliyat yuritayotgan yirik aksiyadorlik kompaniyalarining investitsion dasturlarini moliyalashtirish va birgalikdagi loyihalarini amalga oshirishda Osiyo taraqqiyot bankining mablag'lari bilan ishtiroki yuqori o'rinni egallab kelmoqda. 2015-2019-yillar mobaynida korporativ sektorning turli tarmoqlari va yo'nalishlari 2020 mln. AQSH dollari miqdorida mablag'lar yo'naltirilgan bo'lsa shundan yuqori ulushni 500 mln. AQSH dollarini qishloq joylarida arzon-uy joylarni qurilish sohasida faoliyat yuritayotgan kompaniyalar xissasiga to'g'ri kelmoqda (2.4-javdal).

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, qarz va grant mablag'lari hisobiga elektr energiya sarfi hisobini takomillashtirish maqsadlariga 2015-2019-yillar mobaynida jami 300 mln. AQSH dollari miqdorida mablag'lar jalb qilingan. Bundan tashqari elektr energiya ishlab chiqarish samaradorligini oshirish maqsadida umumiy qiymati 1,0 mlrd AQSH. dollaridan ortiqroq mablag'lar jalb qilingan. Shundan 640,0 mln. AQSH dollari birgalikdagi moliyalashtirish asosida amalga oshirilgan loyihalar hisoblanadi.

O'zbekiston respublikasi Prezidentining 2018-yil 23-oktyabrdagi PQ-3981-sonli “Elektr energetikasi tarmog'ini jadal rivojlantirish va moliyaviy barqarorligini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qaroriga muvofiq “Andijon, Namangan, Farg'ona, Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlarida elektr energiyasi iste'molini nazorat qilish va hisobga olishning avtomatlashtirilgan tizimini (ASKUE 4-faza) joriy etish” loyihasini amalga oshirish uchun ko'zda tutilgan Osiyo taraqqiyot bankining 300 mln. AQSH dollari miqdoridagi qarz mablag'lari hisobiga respublikaning boshqa hududlarida EEHO va NQATni joriy etish loyihasini amalga oshirish belgilangan.

2.4-jadval: 2015-2019-yillar mobaynida iqtisodiyotning korporativ sektoriga Osiyo taraqqiyot banki tomonidan jalb qilingan moliyaviy resurslarning tarmoqlar kesimida tahlili (mln. AQSH dollarida)⁸

№	Loyihalarning nomlanishi va yo'nalishi	Moliyaviy resurslar hajmi	Birgalikda moliyalashtirish miqdori	Birgalikdagi moliyalashtirish turi
1	Elektr energiyasi hisobini takomillashtirish - 4 bosqich	300,0	70,0	Qarz, grant va aralash ko'rinishda
2	Qishloqlarda arzon uy-joylar dasturi	500,0	300,0	Qarz, grant va aralash ko'rinishda
3	Amu Buxoro irrigatsiya tizimini qayta tiklash	220,0	100,0	Qarz, grant va aralash ko'rinishda
4	Iqtisodiy boshqaruvni takomillashtirish dasturi	300,0	670,57	Qarz, grant va aralash ko'rinishda
5	Qishloq joylarni kompleks rivojlantirish uchun uy-joy qurilishi - 3 Transh	100,0	100,0	Qarz, grant va aralash ko'rinishda
6	Elektr energiya ishlab chiqarish samaradorligini oshirish	450,0	640,0	Qarz, grant va aralash ko'rinishda
7	Savdoni moliyalashtirish dasturi	149,63	156,91	Suveren bo'lmagan ko'rinishda
Jami		2019,63	2037,48	

Osiyo taraqqiyot bankining qarz mablag'lari hisobiga 2021-yil 1-dekabr qadar respublikaning barcha hududlarida EEHO va NQATni joriy etishni yakunlash bo'yicha zamonaviy hisoblash qurilmalari va qo'shimcha asbob-uskunalarini sotib olish yuzasidan xalqaro tender savdolarining o'tkazilishini jadallashtirish masalasi Qarorda alohida vazifa sifatida belgilangan. O'z navbatida, "Hududiy elektr tarmoqlari" AJ mahalliy ishlab chiqaruvchilardan hisoblash qurilmalari va qo'shimcha asbob-uskunalarini sotib olish jarayonida, ularning texnik parametrlarining xalqaro tender savdolarini o'tkazish uchun tayyorlangan tender hujjatlari talablariga muvofiqligini ta'minlash qayd etilgan.

Iqtisodiyotning korporativ sektoriga xalqaro kapital bozorida moliyaviy resurslar jalb qilish amaliyotini tahlil qilar ekanmiz, xalqaro moliya tashkilotlari bilan istiqbolli loyihalarning holatini ko'rib chiqish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Osiyo taraqqiyot banki (OTB) iyun oyining oxirida O'zbekiston bilan 2019-2023-yillarda hamkorlik qilish bo'yicha yangi strategiyani tasdiqladi. Ushbu besh yillik reja O'zbekiston iqtisodiyotining inklyuziv va bozor iqtisodiyoti yo'nalishida o'sishiga ko'maklashish uchun hukumat tomonidan amalga oshirilayotgan loyihalarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan.

Umuman olganda, bank 2018-yilda umumiy qiymati 21,6 mlrd AQSH dollariga teng yangi turdagi kreditlar va grantlarni ajratdi, ularning 1,1 mlrd dollari O'zbekistonga berildi. OTB ga 68 ta mamlakat a'zo bo'lsada, o'tgan yilda kreditlarning qariyb 5 foizi O'zbekistonda iqtisodiy, ijtimoiy va infratuzilma loyihalarini rivojlantirish uchun ajratilgan. So'nggi yillarda xalqaro moliya institutlarining O'zbekistondagi faoliyati ancha kengaydi. Ularning respublikada amalga oshirilayotgan turli loyihalar uchun ajratgan kredit va grantlar ko'rinishidagi investitsiyalari hajmi bir necha barobarga oshdi.

Yuqorida 2.4-jadvalda OTB tomonidan iqtisodiyotning turli tarmoqlari bo'yicha loyihalarning ulushini tahlilini ko'rib chiqqan bo'lsak, quyidagi rasm ma'lumotlari orqali Yevropa taraqqiyot va tiklanish banki va Jaxon bankidan jalb qilingan mablag'lar dinamikasini ko'rib chiqamiz (2.4-rasm).

2.4-rasm: Xalqaro kapital bozorida iqtisodiyotning korporativ sektoriga jalb qilingan mablag'lar tahlili (2019-yil 30-iyun holatiga)⁹

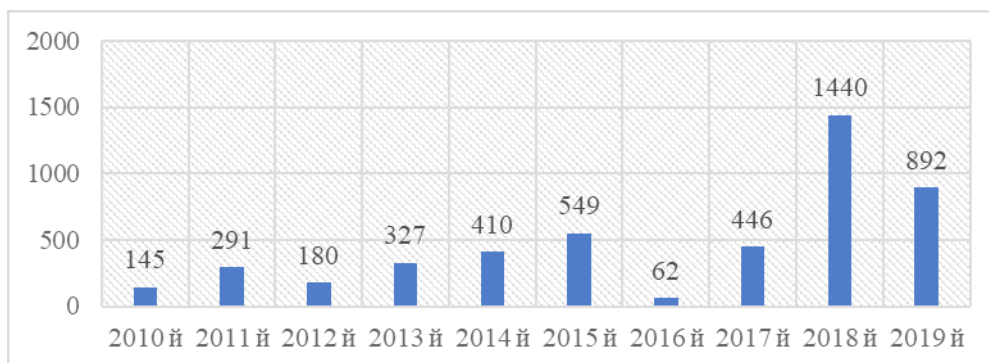
⁸ <https://www.adb.org/-Osiyo-taraqqiyot-bankining-yillik-hisobot-ma-lumotlari-asosida-muallif-tomonidan-tayyorlandi>.

⁹ <https://www.adb.org/ru/news/adb-uzbekistan-renew-development-partnership-new-5-year-strategy-ma-lumotlari-asosida-muallif-tomonidan-tayyorlandi>.

Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki tomonidan ajratilgan jami kreditlarning umumiy xajmi 1569 mln. dollarni tashkil etgan bo'lsa, shundan bugungi kundagi kredit portfelining umumiy miqdori 700 mln. dollari tashkil etmoqda. Jahon banki tomonidan amalga oshirilgan moliyalashtirishning umumiy summasi 6741 mln. dollari tashkil etgan bo'lsa, amaldagi loyihalar bo'yicha moliyalash summasi 4338 mln. dollardan iborat bo'lganligini ta'kidlashimiz mumkin. OTB tomonidan Markaziy Osiyodagi moliyalashtirilayotgan loyihalarni tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishi masalasiga kelsak, 80% loyihalar to'rtta yo'nalish bo'yicha amalga oshirilmoqda: energetika, transport, moliya sektori va davlat boshqaruvi sohasida.

Jahon bankining 1994-yildan boshlab respublikadagi loyihalarni moliyalashtirish hajmi dinamikasiga nazar tashlaydigan bo'lsak, 2011-yildan boshlab o'sish sur'ati yaqqol ko'rinadi. 1994-yildan 2010-yilgacha Jahon bankidan jalb qilingan mablag'larning o'rtacha miqdori yiliga qariyb 68 mln AQSH dollarini tashkil etgan. So'nggi 8 yilda esa o'rtacha yillik summa qariyb 7 baravarga o'sgan (2.5-rasm).

2.5-rasm: Iqtisodiyotning korporativ sektori aksiyadorlik jamiyatlariga Jaxon bankidan jalb qilingan mablag'lar dinamikasi tahlili¹⁰

O'tgan yili jalb qilingan mablag'lar 1,4 mlrd AQSH dollarini tashkil etgan holda, rekord darajaga yetdi. Biroq, joriy yilda bu rekord yangilanishi mumkin. Chunki, joriy yilning dastlabki olti oyida bank tomonidan O'zbekistonga 892 mln AQSH dollari ajratilgan. Jahon banki tomonidan moliyalashtirilayotgan loyihalar keng turdagi tarmoqlarni qamrab olayotgan bo'lsada, ularning qariyb yarmi davlat boshqaruvi, irrigatsiya va sog'liqni saqlash tizimlarini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Iqtisodiyot korporativ sektori tomonidan moliyaviy resurslarga bo'lgan talabi milliy kapital bozori tomonidan yetarli darajada ta'minlanmayotganligi iqtisodiyotda takror ishlab chiqarish jarayonlariga salbiy ta'sir etish orqali iqtisodiy o'sishdagi imkoniyatlardan to'liq foydalanmaslikni ko'rsatadi. Xususan, iqtisodiyotning korporativ sektoriga qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb qilish orqali moliyalashtirishga doir muammolarni bartaraf etish, investitsion jozibadorlikni oshirish hamda bank kreditlariga muqobil manba sifatida mas'uliyati cheklangan jamiyatlariga korporativ obligatsiyalar huquqini berish lozim. Bu kabi amaliyotni joriy etish xalqaro amaliyotda keng foydalanib kelinayotgan moliyaviy instrumentlardan keng foydalanish orqali kapital bozorini yanada takomillashtirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Toshmatov Sh.A. O'zbekiston xalqaro obligatsiyalarining jahon moliyaviy bozorlarida joylashtirilishi: risk va prognozlar. <http://review.uz/>
2. <https://lex.uz/docs/3836474>-O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-iyuldagi "Tashqi moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 3877-sonli Qarori.
3. <https://lex.uz/docs/4266910>-O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi "O'zbekiston Respublikasining ilk suveren xalqaro obligatsiyalarini joylashtirishdan tushgan mablag'lardan samarali foydalanish to'g'risida" PQ-4258-sonli Qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 2 apreldagi PQ-4258-sonli Qarori asosida muallif tomonidan tayyorlandi.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 2-apreldagi PQ-4258-sonli Qarori asosida muallif tomonidan tayyorlandi.
6. <https://www.adb.org/-/Osioyotaraqqiyotbankiningyillikhisobotmalumotlari> asosida muallif tomonidan tayyorlandi.
7. <https://www.adb.org/ru/news/adb-uzbekistan-renew-development-partnership-new-5-year-strategy-malumotlari> asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

¹⁰ <https://uzanalytics.com/iqtisodiedn-1-tahliliy-malumotlari> asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.